

[2023] 2 एस. सी. आर. 824

सर्वोच्च न्यायालयाचा अहवाल

[२०२३] २ एस. सी. आर.

कमर घानी उस्मानी

व्ही.

गुजरात राज्य

(2023 चे फौजदारी अपील क्रमांक 1045-1046)

एप्रिल 10, 2023

[ एम. आर. शाह आणि सी. टी. रविकुमार, जे. जे. ]

दंड प्रक्रिया संहिता, 1973 - कलम 167 (2) - कसूर जामीन-  
अपीलकर्ता-आरोपीला 29.01.2022 रोजी अटक करण्यात आली - 90 दिवसांचा  
कालावधीची मुदत कलम 167 नुसार दिनांक 29.04.2022 रोजी संपणार होती.  
तपास अधिकाऱ्याने दिनांक 22.04.2022 रोजी तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदत  
वाढवण्याची विनंती केली, न्यायचौकशी न्यायालयाने आरोपीच्या अनुपस्थितीत  
तपासासाठी 30 दिवसांची मुदत वाढवली - आरोपीला दिनांक 23.04.2022

रोजीच मुदतवाढ मिळाल्याची माहिती देण्यात आली. तपास अधिकाऱ्याने पुन्हा मुदत वाढवण्याची विनंती केली, त्याला 30 दिवसांची परवानगी देण्यात आली- आरोपीच्या उपस्थितीत दुसरी मुदत वाढ मंजूर करण्यात आली - दरम्यान, आरोपीने कसूर जामीन अर्ज दिनांक 22. 05. 2022 रोजी सादर केला कारण जेव्हा पहिली मुदतवाढ देण्यात आली होती, तेव्हा ती आरोपीच्या उपस्थितीत नव्हती. आणि आरोपीला हजर ठेवण्यात आले नव्हते, त्यामुळे पहिली मुदतवाढ विधिदुष्ट होती आणि त्यामुळे आरोपीला कसूर जामीन मिळण्याचा अधिकार मिळाला - न्याय न्यायालयाने अर्ज फेटाळला. उच्च न्यायालयाने अपील खारीज केले - अपिलावर, पारित केले: त्यावेळी कसूर जामीन अर्ज 10.05.2022 रोजी करण्यात आला तेव्हा आधीच मुदतवाढ होती आणि त्यानंतरही दुसरी मुदतवाढ होती जी आरोपींच्या उपस्थितीत होती - पहिली मुदतवाढ किंवा दुसरी मुदतवाढ याला आरोपींनी आव्हान दिले नाही - मुदतवाढीच्या कालावधीत आरोपपत्र दाखल केले - आरोपी कसूर जामिन घेण्यास पात्र नाही.

न्यायालयाने अपील फेटाळले.

निर्णयायित :1. संजय दत्त आणि जिगर यांच्या प्रकरणांमध्ये या न्यायालयाने दिलेल्या कायद्याचा सारांश आणि सार असा आहे की, कलम 167 (2) फौजदारी प्रक्रिया संहिता अंतर्गत निर्धारित केलेल्या कालावधीच्या पलीकडे तपास

पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मिळावी यासाठी तपास संस्थेने केलेल्या अर्जाचा विचार करताना आरोपीला नोटीस द्यावी लागेल आणि / किंवा न्यायालयासमोर हजर राहावे लागेल, जेणेकरून आरोपीला मुदतवाढ मागितली जात आहे आणि मंजूर केली जात आहे याची माहिती असेल .[परिच्छेद 6.4] [832-सी-डी]

2. या खटल्यातील उपरोक्त विशेष तथ्ये आणि परिस्थितीनुसार , जेव्हा न्यायालयाने दिलेल्या दोन मुदतवाढींना आव्हान दिले जात नाही आणि जेव्हा कसूर जामीन अर्ज दिनांक 10.05.2022 रोजी करण्यात आला होता, तेव्हा आधीच मुदतवाढ देण्यात आली होती आणि त्यानंतरही दुसरी मुदतवाढ देण्यात आली होती, जी आरोपींच्या उपस्थितीत होती आणि त्यानंतर, जेव्हा मुदतवाढीच्या कालावधीत आरोपपत्र दाखल केले जाते, तेव्हा आरोपी विनंती केल्याप्रमाणे सांविधिक/कसूर जामीनावर मुक्त होण्यास पात्र नसतो. त्यामुळे, खटल्याची तथ्ये आणि परिस्थिती पाहता, हे न्यायालय उच्च न्यायालयाने आरोपीला सांविधिक/कसूर जामीन नाकारणाऱ्या अंतिम निष्कर्षाशी सहमत होते. वरील बाबी लक्षात घेऊन आणि वर नमूद केलेल्या कारणांमुळे आणि येथे वर वर्णन केलेल्या खटल्याची तथ्ये आणि परिस्थिती लक्षात घेता, अपीलकर्त्याला सांविधिक/कसूर जामिनाचा लाभ मिळण्याचा हक्क नाही. [परिच्छेद 7,8] [833-डी-एफ]

जिगर उर्फ जिमी प्रवीणचंद्र अदतिया वि. स्टेट ऑफ गुजरात 2022 एस. सी. सी. ऑनलाईन एस. सी. 1290; हितेंद्र विष्णू ठाकूर आणि इतर. विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि इतर. (1994) 4 एससीसी 602:[1994] 1 पूरक. एस. सी. आर. 360; संजय दत्त विरुद्ध राज्य, सी. बी. आय. च्या माध्यमातून, मुंबई (II) (1994) 5 एस. सी. सी. 410:[1994] 3 पूरक.एस. सी. आर. 263; नरेंद्र जी. गोयल विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (2009) 6 एस. सी. सी. 65:[2009] 8 एससीआर 1004 – संदर्भित

सय्यद मोहम्मद.अहमद काझमी विरुद्ध राज्य (2012) 12 एस. सी. सी. 1: [2012] 9 एस. सी. आर. 836; रामबीर शोकीन विरुद्ध राज्य (2018) 4 एससीसी 405: [2018] 1 एस. सी. आर. 373 - लागू होत नाही.

#### वापरण्यात आलेले न्यायनिर्णय

|                                |               |                |
|--------------------------------|---------------|----------------|
| [1994] 1 पूरक. एस. सी. आर. 360 | चा संदर्भ     | परिच्छेद 4.2   |
| [1994] 3 पूरक एस. सी. आर. 263  | संदर्भित      | परिच्छेद 4.2   |
| [2012] 9 एस. सी. आर. 836       | लागू होत नाही | परिच्छेद 6.2.3 |
| [2018] 1 एससीआर 373            | लागू होत नाही | परिच्छेद 6.3   |

**फौजदारी अपील न्यायाधिकारक्षेत्र**

**2023 चे फौजदारी अपील क्रमांक 1045-1046.**

सी. आर. एल. ए. क्रमांक 1215 आणि 1216 मधील अहमदाबाद येथील गुजरात

उच्च न्यायालयाच्या दिनांक 23.09. 2022 च्या निकाल आणि आदेशावरून.

मेहमूद प्राचा, श्रीमती के. व्ही. भारती उपाध्याय, सनावर चौधरी, जतिन  
भट्ट, ध्रुव यादव, अधिवक्ता अपीलकर्तांच्या साठी

तुषार मेहता, महान्यायवादी, रजत नायर, स्वाती घिल्डियाल, माधव  
सिंहल, श्रीमती देवयानी अधिवक्ता जाब देणार साठी

**न्यायालयाचा न्यायनिर्णय एम. आर. शाह, न्या. यांनी दिला .**

1. अनुमती मंजूर .

2. अहमदाबाद येथील गुजरात उच्च न्यायालयाने फौजदारी अपील क्रमांक  
1215/2022 आणि 1216/2022, मध्ये पारित केलेल्या दिनांक 23.09.2022 या  
तारखेच्या आक्षेपीत न्याय निर्णय आणि आदेशामुळे व्यथित आणि असमाधानी

वाटल्याने, ज्यामध्ये उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाने उक्त याचिका फेटाळल्या आहेत आणि आरोपी असलेल्या अपीलकर्त्याला - - आरोपी फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम 167 (2) अंतर्गत वैधानिक जामिनावर (कसूर जामीन) सोडण्यास नकार दिला आहे ,त्यामुळे मूळ आरोपीने सध्याच्या अपील दाखल केले आहे.

### 3. सध्याच्या अपीलांकडे नेणारी तथ्ये थोडक्यात खालीलप्रमाणे

आहेत:-

3.1 आरोपीला 29.01.2022 रोजी अटक करण्यात आली. त्यामुळे फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम 167 अंतर्गत प्रदान केल्यानुसार 90 दिवसांचा कालावधी 29.04.2022 वर संपणार होता. तथापि , दिनांक 22.04.2022 रोजी तपास अधिकाऱ्याने तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ देण्याची विनंती केली जी 30 दिवसांच्या कालावधीची मुदतवाढ देऊन सन्माननीय चौकशी न्यायालयाने मंजूर केली. आरोपीला मुदतवाढीची माहिती 23.04.2022 रोजी प्रत्यक्ष कळवण्यात आली.22.05.2022 रोजी, तपास अधिकाऱ्याने पुन्हा पुढील मुदतवाढीसाठी विनंती केली, ज्याला विद्वान चौकशी न्यायालयाने दिनांक 22.05.2022 रोजी परवानगी दिली. या टप्प्यावर, हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की 22.05.2022 वर, आरोपीच्या उपस्थितीत दुसरी मुदतवाढ देण्यात आली

होती. दरम्यान, आरोपींनी 10.05.2022 रोजी कसूर जामीन अर्ज या आधारावर सादर केला की जेव्हा 22.04.2022 रोजी पहिली मुदतवाढ देण्यात आली होती, तेव्हा ती आरोपीच्या उपस्थितीत नव्हती आणि आरोपीला हजर ठेवण्यात आले नव्हते आणि म्हणून प्रथम मुदतवाढ देणे विधिविधुष्ट होते आणि त्यामुळे आरोपीला 10.05.2022 रोजी कसूर जामीन मिळण्याचा अधिकार मिळाला. सन्माननीय चौकशी न्यायालयाने हा अर्ज (एस) फेटाळला. उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाने आक्षेपित न्यायनिर्णय आणि आदेशाविरुद्ध केले अपील फेटाळले आहेत.त्यामुळे मूळ आरोपीच्या सांगण्यावरून सध्याचे अपील केले जाते.

4. अपीलकर्त्याच्या वतीने विद्वान वकील मेहमूद प्राचा आणि प्रतिवादी- गुजरात राज्याच्या वतीने महान्यायआदी तुषार मेहता हजर झाले.

4. 1 आरोपींच्या वतीने बाजू मांडणारे विद्वान वकील श्री प्राचा यांनी जोरदारपणे सांगितले की, उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाने ज्या निर्णयावर आणि आदेशावर भर दिला आहे, तो नंतर या न्यायालयाने जिगर उर्फ जिमी प्रवीणचंद्र अदतिया विरुद्ध गुजरात राज्य 2022 एस. सी. सी. ऑनलाईन एस. सी. 1290. च्या प्रकरणात रद्द केला आहे.

4. 2 आरोपींच्या वतीने हजर असलेले विद्वान वकील श्री प्राचा यांनी पुढे सादर केले आहे की, फिर्यादी पक्षाने हे मान्य केले आहे की, याचिकाकर्त्याला तपासाच्या पहिल्या मुदतवाढीसाठी अर्जाचा विचार करताना सन्माननीय न्याय चौकशी न्यायालयासमोर हजर करण्यात आले नव्हते. हितेंद्र विष्णू ठाकूर आणि इतर विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि इतर. (1994) 4 एस. सी. सी. 602 या प्रकरणात आणि संजय दत्त विरुद्ध राज्य सी. बी. आय. च्या माध्यमातून, मुंबई (2) (1994) 5 एस. सी. सी. 410, च्या बाबतीत असे म्हटले आहे , तपासाचा कालावधी वाढवण्याच्या अर्जाचा विचार करताना आरोपीला नोटीस देणे अनिवार्य असल्याचे सादर करण्यात आले आहे. असे सादर केले जाते की संजय दत्तच्या (सुप्रा) प्रकरणात, या न्यायालयाने पुढे असा अर्थ लावला आहे की लेखी नोटीस अनिवार्य नाही परंतु आरोपीची उपस्थिती पुरेशी आहे. त्यामुळे, संजय दत्त (वरील) याच्या प्रकरणात या न्यायालयाने दिलेल्या कायदानुसार, तपासाचा कालावधी वाढवण्याच्या अर्जाचा विचार करताना, आरोपीची उपस्थिती आवश्यक आहे, असे सादर केले जाते. त्यामुळे सध्याच्या प्रकरणात जेव्हा पहिली मुदतवाढ दिनांक 22.04 .2022 रोजी मंजूर करण्यात आली होती, तेव्हा आरोपीला न्यायचौकशी न्यायालय समोर हजर केले गेले नव्हते हे मान्य आहे, तर स्वतःसमोरची पहिली मुदतवाढ बेकायदेशीर आहे आणि कायद्याच्या नजरेत मुदतवाढ नाही आणि



म्हणूनच, त्यानंतर जेव्हा आरोपींनी कसूर जामीन/सांविधिक जामिनासाठी फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम 167 (2) अंतर्गत अर्ज दाखल केला, तेव्हा आरोपीला वैधानिक जामिनावर सुटण्याचा अक्षम्य अधिकार मिळाला होता, कारण 90 दिवसांचा कालावधी संपला होता आणि पहिल्या मुदतवाढीकडे दुर्लक्ष केले पाहिजे.

4.3 पुढे आरोपींच्या वतीने हजर असलेल्या विद्वान वकिलाने सादर केले आहे की सय्यद मोहम्मद अहमद काझमी विरुद्ध राज्य (2012) 12 एस. सी. सी. 1 यांच्या प्रकरणात या न्यायालयाने निरीक्षण नोंदवले आणि असे म्हटले आहे प्रारंभिक आदेश बाजूला ठेवल्यानंतर, पूर्वलक्षी प्रभावापासून तपासाचा कालावधी वाढवण्यास परवानगी नाही.

4.4 आरोपींच्या वतीने हजर असलेल्या विद्वान वकिलांनी पुढे सांगितले की, अलीकडेच जिगर (सुप्रा ) प्रकरणात, हितेंद्र विष्णू ठाकूर (सुप्रा ) आणि संजय दत्त (सुप्रा ) यांच्या प्रकरणांमध्ये या न्यायालयाचे निर्णय विचारात घेतल्यानंतर, या न्यायालयाने विशेषतः या प्रस्तावाचा पुनरुच्चार केला आहे की, तपासाचा कालावधी वाढवताना आरोपीला हजर करण्यात अयशस्वी ठरल्याने अशा वाढीव मुदतीचा कायदेशीर परिणाम होतो आणि आरोपीला सांविधिक जामीन मिळण्याचा हक्क मिळतो.

4.5 वरील निवेदने आणि हितेंद्र विष्णू ठाकूर (सुप्रा ) सय्यद मोहम्मद अहमद काझमी (सुप्रा), संजय दत्त (सुप्रा ) आणि जिगर (सुप्रा ), यांच्या प्रकरणांमध्ये या न्यायालयाच्या निर्णयांवर मोठ्या प्रमाणात अवलंबून राहून त्यांनी सध्याच्या अपीलाना परवानगी द्यावी आणि प्रतिवादीला अपीलकर्त्याला-आरोपीला सांविधिक जामिनावर सोडण्याचे निर्देश द्यावेत अशी प्रार्थना केली.

5. सध्याच्या याचिकांना विरोध करताना, राज्याच्या वतीने हजर असलेले विद्वान महा न्यायवादी अभिकर्ता तुषार मेहता यांनी जोरदारपणे सांगितले आहे की, हितेंद्र विष्णू ठाकूर (सुप्रा ) यांच्या प्रकरणात या न्यायालयाचा निर्णय या न्यायालयाने संजय दत्त (सुप्रा ) यांच्या प्रकरणात नंतर रद्द केला आहे. हितेंद्र विष्णू ठाकूर (सुप्रा) यांच्या खटल्यात, तपासासाठी मुदतवाढ देताना, नियुक्त न्यायालयाने मुदतवाढ देण्यापूर्वी आरोपीला नोटीस देणे आवश्यक आहे, असा या न्यायालयाने घेतलेला दृष्टिकोन, संजय दत्त (सुप्रा) यांच्या खटल्यातील या न्यायालयाच्या त्यानंतरच्या निर्णयाच्या दृष्टीने, आता चांगला कायदा राहिलेला नाही, असे सादर केले जाते. संजय दत्तच्या (सुप्रा) प्रकरणात या न्यायालयाने हितेंद्र विष्णू ठाकूरच्या (सुप्रा) प्रकरणातील निर्णयाचे स्पष्टीकरण दिले आहे आणि फौजदारी प्रक्रिया संहिता च्या कलम 167 (1) नुसार आरोपीला न्यायालयासमोर हजर करणे ही एकमेव आवश्यकता असल्याचे निरीक्षण नोंदवले आहे आणि असे

म्हटले आहे की आरोपीला मुदतवाढीची कारणे देत लेखी नोटीस देण्यास पात्र नाही.

5.1 आता, जिगर (सुप्रा) प्रकरणातील या न्यायालयाच्या निर्णयावर अवलंबून राहण्याचा विचार करता, हे जोरदारपणे मांडण्यात आले आहे की, या निर्णयावर मोठ्या खंडपीठाने पुनर्विचार करणे आवश्यक आहे, कारण या निर्णयात या न्यायालयाने फौजदारी प्रक्रिया संहिता चे कलम 465 विचारात घेतले नाही. रामबीर शोकीन विरुद्ध राज्य (2018) 4 एस. सी. सी. 405 या प्रकरणात न्यायालय या न्यायालयाने घालून दिलेल्या कायद्याचा विचार करण्यात अयशस्वी ठरले आहे, ज्यामध्ये हे स्पष्टपणे नमूद करण्यात आले होते की आरोपी व्यक्ती तपासासाठी मुदतवाढ देण्याचा अर्ज फेटाळण्यात आल्यावर किंवा निर्धारित वेळेत आरोपपत्र दाखल न केल्यावरच कसूर जामिनाच्या अधिकारास पात्र आहेत.

5.2 पुढे असे सादर केले जाते की नरेंद्र जी. गोयल विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (2009) 6 एस. सी. सी. 65 या प्रकरणात या न्यायालयाने जरी अन्यथा निरीक्षण नोंदवले आणि म्हटले की आरोपीला तपासाच्या टप्प्यावर आणि विशेषतः तपासाच्या कालावधीच्या वाढीच्या टप्प्यावर सुनावणीचा अधिकार नाही. हे सादर केले जाते की या न्यायालयाने निरीक्षण केल्याप्रमाणे आणि असे म्हटले आहे की,

आरोपीला तपासाचा कालावधी वाढवण्यासाठी तर्क मिळण्याचा अधिकार नाही कारण आरोपीची तपासाच्या टप्प्यावर सुनावणी घेण्याचा अधिकार नाही.

5.3 पुढे राज्याची बाजू मांडणारे विद्वान महान्याय अभिकर्ता तुषार मेहता यांनी सादर केले आहे की, अन्यथा देखील, खटल्याची तथ्ये आणि परिस्थिती पाहता, अपीलकर्त्याला विनंती केल्याप्रमाणे, विशेषतः सांविधिक जामीन मिळण्याचा हक्क नाही. हे सादर केले जाते की पहिली मुदतवाढ सन्माननीय चौकशी न्यायालयाने 22.04.2022 रोजी मंजूर केली होती. दुसऱ्याच दिवशी, म्हणजेच 23.04.2022, रोजी तपासासाठी तात्काळ मुदतवाढ दिल्याची माहिती आरोपीला देण्यात आली. 29.04.2022 रोजी (जेव्हा 90 दिवसांचा कालावधी संपला होता) देखील आरोपींनी काहीही केले नाही, असे सादर केले जाते. हे सादर केले जाते की जरी आरोपीला दिनांक 23.04.2022 रोजी तपासासाठी मुदतवाढ देण्यात आल्याची माहिती देण्यात आली होती, तरी 10.05.2022 पर्यंत त्याने 22.04.2022 रोजी दिलेल्या 30 दिवसांच्या वाढीव कालावधीला आव्हान दिले नाही. त्यानंतरही जेव्हा दिनांक 22.05.2022 रोजी दुसरी मुदतवाढ मागितली गेली आणि आरोपी ज्या तारखेला उपस्थित होता आणि ज्याच्या उपस्थितीत मुदतवाढ मंजूर करण्यात आली होती, तेव्हा आरोपींनी 30 दिवसांच्या पुढील कालावधीसाठी मुदतवाढ देणाऱ्या पूर्वीच्या दिनांक 22.04.2022 रोजीच्या

आदेशाची वैधता आणि वैधतेबाबत कोणतीही तक्रार केली नाही, असे सादर केले जाते कि , त्यामुळे, एकदा उपलब्ध असलेल्या कोणत्याही कारणास्तव दिनांक 22.04.2022 रोजीच्या वाढीच्या पहिल्या आदेशाला आव्हान देण्यात आरोपी अयशस्वी झाला आणि त्याने मुदतवाढीचा कालावधी मंजूर केला गेला आणि त्यानंतर जेव्हा दुसरी मुदतवाढ मंजूर करण्यात आली तेव्हा आरोपी उपस्थित होता आणि त्याने दिनांक 22.04.2022 ला दिलेल्या पहिल्या वाढीच्या संदर्भात कोणतीही तक्रार केली नाही, त्यानंतर, दिनांक 22.04.2022 ला दिलेल्या पहिल्या वाढीच्या मंजुरीबाबत आरोपीला कोणतीही तक्रार करण्याची मुभा नाही, असे सादर केले जाते.

5.4 असे सादर केले जाते की, जेव्हा आरोपींनी 10.05.2022 रोजी सांविधिक/कसूर जामिनासाठी अर्ज (अर्ज) करण्यास प्राधान्य दिले होते, तेव्हा 22.04.2022 च्या तारखेच्या आदेशानुसार सन्माननीय चौकशी न्यायालय द्वारे तपासासाठी आधीच मुदतवाढ देण्यात आली होती, ज्याला आरोपींनी आव्हान दिले नव्हते आणि म्हणूनच, मुदतवाढीच्या कालावधीत कसूर /सांविधिक जामिनासाठी केलेला अर्ज (अर्ज) तपासासाठी मुदतवाढीच्या कालावधीत केलेला असल्याने तो कायम राखण्यायोग्य नसेल. विद्वान महा न्याय वादी श्री. मेहता यांनी सादर केले आहे की, दिनांक 10.05.2022 रोजी सादर केलेल्या कसूर

/सांविधिक जामिनासाठीच्या अर्जातही आरोपींनी हे उघड केले नाही की, 22.04.2022 च्या तारखेच्या आदेशानुसार, चौकशी न्यायालयाने तपासासाठी मुदतवाढ दिली होती, जी आरोपीला दिनांक 23.04.2022 रोजी कळवण्यात आली होती. त्यामुळे, वरील तथ्ये लक्षात घेता, आरोपींच्या वतीने अवलंबून असलेल्या या न्यायालयाचा कोणताही निर्णय सध्याच्या खटल्यातील तथ्यांना लागू होणार नाही, असे सादर केले. हे सादर केले जाते की आतापर्यंत सय्यद मोहम्मद अहमद काझमी (सुप्रा) यांच्या प्रकरणात या न्यायालयाच्या निर्णयावर अवलंबून राहण्याचा संबंध आहे, विद्वान महान्याय अभिकर्ता यांनी सादर केले आहे की तथ्यांवर हा निर्णय सध्याच्या खटल्यातील तथ्यांना लागू होणार नाही. हे सादर केले जाते की या न्यायालयासमोरच्या खटल्यात, खरे तर मुदतवाढीला सत्र न्यायालयासमोर आव्हान देण्यात आले होते आणि त्यात मुदतवाढ विधी दुष्ट असल्याचे म्हटले गेले होते.

5.5 वरील निवेदने सादर करून, सध्याचे अपील फेटाळण्याची विनंती केली जाते.

6. आम्ही आरोपींच्या वतीने बाजू मांडणारे विद्वान वकील महमूद प्राचा, अपीलकर्ता आणि गुजरात राज्याच्या वतीने बाजू मांडणारे विद्वान महान्याय अभिकर्ता तुषार मेहता यांचे म्हणणे ऐकले आहे.

6.1 या न्यायालयाच्या विचारार्थ जो छोटा प्रश्न उपस्थित केला जातो तो असा आहे की, प्रकरणाची तथ्ये आणि परिस्थिती पाहता, जेव्हा तपास संस्थेने तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ देण्याची विनंती केली होती आणि न्यायालयाने मंजूर केली होती, तेव्हा आरोपीला हजर ठेवले गेले नव्हते, या आधारावर अपीलकर्ता फौजदारी प्रक्रिया संहिता च्या कलम 167 (2) अंतर्गत सांविधिक /कसूर जामिनासाठी पात्र असेल का ?

6.2 याचिकाकर्ता - आरोपीच्या वतीने हजर असलेल्या विद्वान वकिलांनी हितेंद्र विष्णू ठाकूर (सुप्रा ); संजय दत्त (सुप्रा); सय्यद मोहम्मदअहमद काझमी (सुप्रा) आणि जिगर (सुप्रा) यांच्या प्रकरणांमध्ये या न्यायालयाच्या अलीकडील निर्णयावर मोठ्या प्रमाणात भर दिला आहे.

6.2.1 हितेंद्र विष्णू ठाकूरच्या (सुप्रा) प्रकरणात, हे न्यायालय असे निरीक्षण नोंदवले गेले आणि असे म्हटले गेले की जेव्हा सरकारी वकिलाद्वारे मुदतवाढ मंजूर करण्यासाठी नियुक्त न्यायालयात अहवाल सादर केला जातो, तेव्हा अशी मुदतवाढ मंजूर करण्यापूर्वी आरोपीला त्याची नोटीस बजावली जावी जेणेकरून आरोपीला त्याला उपलब्ध असलेल्या सर्व वैध आणि कायदेशीर कारणांवर मुदतवाढीला विरोध करण्याची संधी मिळू शकेल.

### 6.2.2 तथापि, त्यानंतर, या खटल्यातील या न्यायालयाचा निर्णय

हितेंद्र विष्णू ठाकूर (सुप्रा) याच्याबद्दल यापूर्वी विचार केला गेला होता. संजय दत्त (सुप्रा) याच्या प्रकरणातील न्यायालय आणि त्याने घेतलेला दृष्टिकोन हितेंद्र विष्णू ठाकूर (सुप्रा) याच्या प्रकरणात , या न्यायालयाच्या घटनापीठाने ते स्वीकारले नाही आणि संजय दत्त (सुप्रा) याच्या प्रकरणात असे निरीक्षण नोंदवले गेले आहे आणि असे म्हटले गेले आहे की, तपास पूर्ण करण्यासाठी कोणतीही मुदतवाढ मंजूर करण्यापूर्वी नियुक्त न्यायालयाने आरोपीला नोटीस देण्याची आवश्यकता नाही. याचा अर्थ, जेव्हा न्यायालय तपास पूर्ण करण्यासाठी कोणतीही मुदतवाढ देते तेव्हा आरोपीला न्यायालयासमोर हजर ठेवले पाहिजे. या न्यायालयाने घेतलेला दृष्टिकोन हितेंद्र विष्णू ठाकूरच्या (सुप्रा) बाबतीत अशी नोटीस द्यावी लागेल. मुदतवाढीला विरोध करण्यासाठी आरोपीला दिलेले अर्ज या न्यायालयाच्या घटनापीठाने संजय दत्त (सुप्रा) याच्या प्रकरणात स्वीकारलेले नाहीत. त्यामुळे फौजदारी प्रक्रिया संहिता योजना नुसार आणि तपास संस्थेने सादर केलेल्या अहवालानुसार, तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ देण्याची विनंती संबंधित न्यायालयाच्या समाधानाच्या अधीन आहे की आणखी मुदतवाढ द्यावी की नाही. ज्या कारणांवर मुदतवाढ मागितली जाते त्यावर न्यायालयाचे समाधान होणे आवश्यक आहे.



6.2.3 आता या न्यायालयाचा, सय्यद मोहम्मद अहमद काझमी (सुप्रा) यांच्या खटल्यातील निर्णयावर अवलंबून राहण्याइतपत -विद्वान अपीलकर्त्याच्या वतीने हजर असलेला वकील संबंधित आहे, सुरुवातीला, हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की हा निर्णय सध्याच्या खटल्यातील तथ्यांना लागू होणार नाही. या न्यायालयासमोरच्या खटल्यात, खरे तर, मुख्य महानगर दंडाधिकाऱ्यांनी दिलेल्या मुदतवाढीला या आधारावर आव्हान देण्यात आले होते की, मुख्य महानगर दंडाधिकाऱ्यांना आरोपींच्या न्यायालयीन कोठडीत वाढ करण्याचा कोणताही अधिकार ही.सन्माननीय अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांनी ते स्वीकारले. तथापि, त्यानंतर, नवीन मुदतवाढ मागितली गेली जी फौजदारी प्रक्रिया संहिता च्या कलम 167 अंतर्गत निर्धारित केलेल्या कालावधीच्या पलीकडे होती आणि म्हणूनच, या न्यायालयाने असे निरीक्षण नोंदवले आणि असे म्हटले की पूर्वलक्षी प्रभावापासून तपासाच्या कालावधीसाठी मुदतवाढ दिली जाणार नाही.

6.3 त्याचप्रमाणे, विद्वान महा न्याय अभिकर्ता यांनी रामबीर शोकीन (सुप्रा) यांच्या खटल्यातील या न्यायालयाचा निर्णय देखील सध्याच्या खटल्यातील तथ्यांना लागू होणार नाही. तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मिळावी यासाठी तपास संस्थेने रामबीर शोकीन (सुप्रा) यांच्या प्रलंबित अर्जामध्ये, आरोपींनी सांविधिक / कसूर जामिनासाठी अर्ज केला आणि त्यावर या न्यायालयाने निरीक्षण

नोंदवले आणि असे म्हटले की तपास संस्थेने प्रलंबित ठेवलेल्या वेळेत विनंती केलेल्या तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मिळावी यासाठी दाखल केलेल्या अर्जाचा निर्णय प्रथम न्यायालयाने घेतला पाहिजे.

6.4 अशा प्रकारे, या न्यायालयाने दिलेल्या कायद्याची तात्पर्यार्थ संजय दत्त (सुप्रा) आणि जिगर (सुप्रा) ची प्रकरणे अशी आहेत की फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम 167 (2) अंतर्गत निर्धारित कालावधीच्या पलीकडे तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मिळावी यासाठी तपास संस्थेने केलेल्या अर्जाचा विचार करता आरोपीला नोटीस द्यावी लागेल आणि/किंवा न्यायालयासमोर हजर राहावे लागेल, जेणेकरून आरोपीला मुदतवाढ मागितली गेली आहे आणि मंजूर केली गेली आहे याची माहिती असेल.

6.5 तथापि, खटल्यातील तथ्ये आणि परिस्थितींमध्ये, आमचे असे मत आहे की अपीलकर्ता सांविधिक / कसूर जामिनासाठी दिलासा मिळण्यास पात्र नाही. सध्याच्या प्रकरणात तथ्ये स्पष्ट आहेत जी खालीलप्रमाणे आहेत:

".....आरोपीला 29.01.2022 रोजी अटक

करण्यात आली. अशा प्रकारे कलम 167 फौजदारी प्रक्रिया संहिता

अंतर्गत प्रदान केलेले 90 दिवस 29.04.2022 रोजी कालबाह्य

होतील.90 दिवसांच्या कालावधीत, म्हणजेच दिनांक 22.04.2022 रोजी, तपास अधिकाऱ्याने अहवाल सादर केला आणि तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ देण्याची विनंती केली, ज्याला विद्वत्तापूर्ण न्यायचौकशी न्यायालयाने 30 दिवसांचा कालावधी वाढवून परवानगी दिली.हे खरे आहे की, तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ देण्यासाठी तपास अधिकाऱ्याने सादर केलेल्या अहवालाचा न्याय चौकशी न्यायालयाने विचार केला तेव्हा कोणत्याही कारणास्तव आरोपीला हजर ठेवण्यात आले नव्हते. तथापि, आरोपीला दुसऱ्याच दिवशी मुदतवाढीची माहिती देण्यात आली, म्हणजे दिनांक 23.04.२०२२ रोजी .आरोपीने त्याला उपलब्ध असलेल्या कोणत्याही आधारावर मुदतवाढीला आव्हान दिले नाही आणि/किंवा अशी मुदतवाढ बेकायदेशीर आणि/किंवा कायद्याच्या विरोधात असल्याची कोणतीही तक्रार केली नाही.हे खरे आहे की, तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ देण्यासाठी तपास अधिकाऱ्याने सादर केलेल्या अहवालाचा सन्माननीय न्यायचौकशी न्यायालयाने विचार केला तेव्हा कोणत्याही कारणास्तव आरोपीला हजर ठेवण्यात आले नव्हते. या टप्प्यावर, हे लक्षात घेणे आवश्यक

आहे की जेव्हा कसूर /सांविधिक जामिनासाठी सध्याचा अर्ज करण्यात आला होता. दिनांक 10.05.2022, रोजी सन्माननीय चौकशी न्यायालयाने आधीच मुदतवाढ दिली होती जी अस्तित्वात होती आणि मुदतवाढ दिनांक 22.05.2022 पर्यंत होती.या टप्प्यावर, हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की तपास पूर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ दिल्याबद्दल दिनांक 23.04.2022 रोजी माहिती दिली गेली असली तरी, आरोपींनी 10.05.2022 रोजी सादर केलेल्या कसूर जामीन/सांविधिक जामिनासाठीच्या अर्जात ती उघड केली नाही.त्यानंतर, दिनांक 22.05.2022 रोजी तपास अधिकाऱ्याने तपास पूर्ण करण्यासाठी आणखी मुदतवाढ मिळावी यासाठी पुन्हा अहवाल सादर केला, ज्याला सन्माननीय न्यायचौकशी न्यायालयाने परवानगी दिली/मंजूर केले, जे आरोपीच्या उपस्थितीत होते आणि त्यावेळी आरोपी उपस्थित होते. आरोपींनी पहिली मुदतवाढ किंवा दुसरी मुदतवाढ याला आव्हान दिले नाही."

7. म्हणून, वरील प्रकरणातील विशेष तथ्ये आणि परिस्थितीनुसार, जेव्हा न्यायालयाने दिलेल्या दोन मुदतवाढींना आव्हान दिले जात नाही आणि जेव्हा

कसूर जामीन अर्ज दिनांक 10.05.2022 रोजी करण्यात आला होता तेव्हा आधीच मुदतवाढ होती आणि त्यानंतरही दुसरी मुदतवाढ होती जी आरोपीच्या उपस्थितीत होती आणि त्यानंतर, जेव्हा मुदतवाढीच्या कालावधीत आरोपपत्र दाखल केले जाते, तेव्हा आरोपीला विनंती केल्याप्रमाणे सांविधिक/कसूर जामीनावर सोडण्याचा अधिकार नाही. त्यामुळे, खटल्याची तथ्ये आणि परिस्थिती पाहता, उच्च न्यायालयाने आरोपीला सांविधिक /कसूर जामीन नाकारून दिलेल्या अंतिम निष्कर्षाशी आम्ही सहमत आहोत.

8. वरील बाबी लक्षात घेऊन आणि वर नमूद केलेल्या कारणांमुळे आणि येथे वर वर्णन केलेल्या खटल्याची तथ्ये आणि परिस्थिती लक्षात घेता, अपीलकर्त्याला सांविधिक /कसूर जामिनाचा लाभ मिळण्याचा हक्क नाही. अशा परिस्थितीत, सध्याचे अपील फेटाळले जाणे योग्य आहे आणि त्यानुसार फेटाळले जात आहे. तथापि, कायदानुसार आणि स्वतःच्या गुणवत्तेनुसार विचार करता येईल अशा नियमित जामिनासाठी विनंती करणे आरोपींसाठी खुले असेल. त्यानुसार सध्याचे अपील फेटाळले जातात.

अंकित ज्ञान

अपील फेटाळले

(सहाय्यक: अभिषेक अग्निहोत्री आणि आर्श चौधरी, एल. सी. आर. ए.एस )

### अस्वीकरण -

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X